

ADVIESNOTA voor burgemeester en wethouders

Openbare besluitenlijst

Zaaknummer: 7583-2025

Medewerker	:	Michel Bruggeman
Team	:	Werk Inkomen Zorg
Datum	:	4 maart 2025
Portefeuillehouder	:	wethouder Judith Compagner

BIJLAGEN: 1. Bestandsanalyse uitkeringsgerechtigden 2. Rekenmodel Berenschot financiële middelen uitvoering Participatiewet
AFSTEMMING MET ☒ team Bedrijfsvoering ☒ financieel (E. van Rossum en R. Brouwer)
☒ Openbaar ☐ Vertrouwelijk
ONDERWERP Verhogen re-integratiebudget begroting 2025 en verder

BESLUIT burgemeester en wethouders

1. Kennis te nemen van de ontwikkelingen van het uitkeringsbestand;
2. Het re-integratiebudget op te hogen met een bedrag van € 70.000 om de huidige dienstverlening te kunnen voortzetten en de financiële consequenties hiervan te verwerken bij de 1^e bestuursrapportage 2025;
3. Aan de raad voor te stellen om het re-integratiebudget structureel op te hogen met een bedrag van € 70.000 om de huidige dienstverlening te kunnen voortzetten en de financiële consequenties hiervan af te laten wegen bij de kadernota 2026;
4. Aan de raad voor te stellen om het re-integratiebudget structureel op te hogen met een bedrag van € 80.000 om de re-integratie dienstverlening te kunnen versterken en het tekort op de uitkeringslasten Participatiewet terug te dringen en de financiële consequenties hiervan af te laten wegen bij de kadernota 2026.

SAMENVATTING

Het college heeft besloten om op basis van een bestandsanalyse en de financiële ontwikkelingen het budget voor re-integratie van inwoners naar betaalde arbeid op te hogen om de huidige dienstverlening te kunnen voortzetten. Daarnaast stelt het college aan de gemeenteraad voor om vanaf 2026 structureel extra budget beschikbaar te stellen voor zowel het voortzetten van de huidige dienstverlening als het verder versterken van de re-integratie dienstverlening en de financiële consequenties hiervan af te wegen bij de kadernota 2026. Uitgangspunt hierbij is om aan de voorkant dus preventief te investeren. Door meer re-integratiebudget beschikbaar te stellen kunnen de inwoners nog beter ondersteund worden in hun traject richting betaald werk en daardoor zal een deel van hen dus niet meer afhankelijk zijn van een uitkering. Door deze investering zal uiteindelijk ook het huidige tekort op het budget waar de uitkeringslasten uit worden betaald worden teruggedrongen.

AANLEIDING

De combinatie van een aantal ontwikkelingen is de aanleiding om nu met dit voorstel te komen. Deze ontwikkelingen worden hieronder kort benoemd en in de rest van het voorstel worden deze nader toegelicht:

- Toename van het aantal uitkeringsgerechtigden in de afgelopen jaren;
- De doelgroep heeft steeds vaker te maken met meervoudige problematiek (bijvoorbeeld combinatie van lichamelijke, psychische en schuldenproblematiek) waardoor de kansen op betaalde arbeid afnemen en zij dus afhankelijk blijven van een uitkering;
- Er is een stijgend tekort op het BUIG-budget (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten) waar de uitkeringslasten uit betaald worden en deze kosten komen nu volledig voor eigen rekening van de gemeente (€ 215.000 voor 2024);
- Vanaf 2025 ontstaat er een tekort op het begrote Participatiebudget waar we de kosten van de re-integratietrajecten uit betalen.

Er is een analyse gemaakt om goed zicht te hebben op de samenstelling van ons klantenbestand (zie bijlage 1). Daarnaast is er ook naar de financiën gekeken en daarbij hebben wij gebruik gemaakt van de rekentool die Berenschot in opdracht van Cedris en Divosa heeft ontwikkeld om toch inzichtelijk te houden welke re-integratiemiddelen gemeenten vanuit het rijk ontvangen. Dit inzicht is noodzakelijk want de re-integratiemiddelen voor de uitvoering van de Participatiewet zijn sinds 2023 onderdeel geworden van het gemeentefonds en daarmee is het een stuk moeilijker te herleiden welke middelen vanuit het rijk worden verkregen voor de uitvoering van deze taken. In bijlage 2 wordt hier dieper op ingegaan. Op basis van deze rekentool blijkt dat in de gemeentelijke begroting van Olst-Wijhe veel minder middelen (afgerond € 300.000) voor re-integratie zijn bestemd dan het rijk hiervoor beschikbaar stelt. Oftewel de middelen zitten wel in de gemeentelijke begroting maar worden aan andere (niet te herleiden) zaken besteed en dus niet aan de re-integratie van onze inwoners naar uiteindelijk betaalde arbeid.

BEOOGD RESULTAAT

Voldoende middelen beschikbaar stellen voor re-integratietrajecten om onze inwoners zo goed mogelijk te kunnen ondersteunen richting uiteindelijk betaalde arbeid en daarmee ook het tekort op het BUIG-budget terug te dringen.

KADER

- Participatiewet
- BUIG-budget en voorwaarden vangnetuitkering
- Verordening Sociaal Domein 2025 Olst-Wijhe
- Beleidsregels Sociaal Domein 2025 Olst-Wijhe
- Rekentool Berenschot in opdracht van Cedris en Divosa
- Sociale toekomstvisie 2024-2034

ARGUMENTEN VOOR

1. Er heeft een analyse van het uitkeringsbestand plaatsgevonden.

Het uitkeringsbestand van Olst-Wijhe is geanalyseerd, waarbij het huidige bestand 2025 is vergeleken met het bestand van 2020 en 2015 (invoering Participatiewet). Uit de analyse blijken verschillende ontwikkelingen:

a. Toename aantal uitkeringen

Sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 zien we een geleidelijke toename van het aantal uitkeringen. In 2015 waren er 159 Participatiewetuitkeringen en begin 2025 zijn er 202 uitkeringen, dit betekent een toename van 27% in 10 jaar. De toename wordt met name veroorzaakt doordat een deel van de oorspronkelijk Wajongdoelgroep naar de Participatiewet is overgegaan, er geen instroom in de Wet sociale werkvoorziening (WSW) meer mogelijk is en er een toename is van statushouders in de gemeente gelet op de jaarlijkse taakstelling die gerealiseerd moet worden. Dit komt overeen met de landelijk trend.

Daarnaast ziet het UWV een toename van het aantal inwoners met een werkloosheidsuitkering (WW-uitkering). In het afgelopen jaar is het aantal gestegen van 107 naar 134, wat een stijging inhoudt van 25%. Deze inwoners zullen uiteindelijk niet allemaal recht gaan hebben op een Participatiewetuitkering, want zij hebben vaak een betere uitgangspositie om weer aan betaald werk te komen dan onze doelgroep.

b. Toename inzet loonkostensubsidie

Wij zetten het instrument loonkostensubsidie in om ervoor te zorgen dat inwoners die niet zelfstandig 100% van het minimumloon kunnen verdienen, door bijvoorbeeld ziekte of handicap, toch betaalde arbeid bij een reguliere werkgever kunnen verrichten en daarmee het minimumloon verdienen. Zij kunnen zo volwaardig meedoen in de samenleving en we voorkomen dat ze een gemeentelijke uitkering ontvangen. De afgelopen jaren heeft er een behoorlijke toename plaatsgevonden. In 2024 hebben we 63 inwoners die met behulp van een loonkostensubsidie bij 49 verschillende ook lokale werkgevers aan het werk zijn.

c. Toename aantal jongeren met een uitkering

Het aantal jongeren met een Participatiewetuitkering is toegenomen in de afgelopen jaren en komt overeen met het landelijke beeld. Inmiddels bestaat ons klantenbestand met een uitkering al voor 18% uit jongeren tot en met 26 jaar. Dit is, zoals al eerder aangegeven, een logisch gevolg van het dichtzetten van de WSW en de Wajong. Waar in het verleden de jongeren afkomstig van VSO PRO onderwijs (overwegend) daar geplaatst werden komen zij nu, voor zover niet in staat om zonder ondersteuning te werken bij een reguliere werkgever, in de Participatiewet terecht. Onze inzet is erop gericht deze jongeren al dan niet met loonkostensubsidie, te plaatsen bij een werkgever. Zoals eerder aangegeven zien we hier ook een toename van het aantal plaatsingen.

Er is nauw contact met de VSO PRO scholen in de regio wat om een intensieve dienstverlening vraagt om deze kwetsbare groep goed te kunnen ondersteunen. Dit wordt ook een verplichting na de invoering van de wet van school naar duurzaam werk (waarschijnlijke ingangsdatum is 1 januari 2026). Deze ontwikkeling is ook terug te zien in de toenemende kosten van de (maatwerk)trajecten die hiervoor door de gemeente ingezet moeten worden.

d. Toename complexe problematiek

De veelzijdigheid van problematiek neemt toe. Er is sprake van toenemende psychische kwetsbaarheid, schuldenproblematiek, fysieke problematiek, multi- probleem huishoudens en andere belemmeringen die de re-integratie naar werk bemoeilijken. Dit vraagt om integrale dienstverlening en vaak langdurige maatwerk trajecten voordat er resultaat wordt geboekt.

e. Er is een groot deel van de mensen met een uitkering waarbij sprake is van een lange uitkeringsduur

Maar liefst de helft van de inwoners met een uitkering heeft deze al langer dan 3 jaar. En 32% heeft deze uitkering al langer dan 5 jaar. De ervaring leert, zowel lokaal als landelijk, dat mensen die al lange(re) tijd een uitkering hebben zeer moeizaam zullen uitstromen naar betaald werk. Dit wordt ook wel het zogenaamde granieten bestand genoemd. Dat wil overigens niet zeggen dat deze inwoners geen ontwikkeling doormaken. Uit de bestandsanalyse blijkt ook dat het percentage uitkeringsgerechtigden dat veelal geïsoleerd leeft de afgelopen jaren flink is afgenomen. De mensen met een uitkering nemen vaker deel aan sociale activiteiten buiten de deur en zij hebben vaker een (leer/ werk) traject om zich toch richting de arbeidsmarkt te ontwikkelen. Dit is een positieve ontwikkeling want door weer mee te doen in de maatschappij is de kans op andere problematiek zoals eenzaamheid en psychische problematiek minder groot. Deze positieve ontwikkeling voor onze inwoners is mede bereikt door de inzet van de Consulente Werk van de gemeente.

f. Toename instroom statushouders:

Door de toenemende taakstelling van gemeenten om statushouders te huisvesten neemt ook het aantal mensen met een uitkering met een migratieachtergrond toe. De inburgerings- en integratietrajecten zijn voor deze groep inwoners met name gericht op taal en cultuur. Dit zijn vaak lange(re) termijn trajecten, waarbij begeleiding naar werk een intensief traject is en nazorg een belangrijke factor is.

Voor de volledige analyse wordt verwezen naar bijlage 1.

2. De kosten van re-integratie zijn toegenomen waardoor een structureel tekort ontstaat per 2025.

De kosten van re-integratie en begeleiding zijn de afgelopen jaren toegenomen. Dit hangt samen met de bovengenoemde ontwikkelingen in het bestand. Daarnaast zijn de kosten hoger door:

- De loon- en prijsstijgingen die onevenredig sterker zijn gestegen dan de toegepaste indexatie in de gemeentelijke begroting;
- Inzet van intensievere en duurdere trajecten door onder andere toenemende psychische en fysieke problematiek;
- Meer dienstverlening gericht op nazorg en duurzame uitstroom door onder andere het inzetten van jobcoaching en loonkostensubsidie om meer mensen naar betaald werk te helpen en te houden;
- Beperkte financiële middelen van het rijk voor begeleiding van Beschut Werk; Olst-Wijhe hanteert een maximaal aantal Beschut Werkplekken wat gelijk is aan de taakstelling waarvoor een vergoeding wordt ontvangen van het rijk. In 2025 zijn dat 9 plekken. Dit aantal is dus door het rijk bepaald en geen keuze van Olst-Wijhe. Omdat er meer inwoners met een Beschut Werk indicatie zijn is er een wachtlijst. Om de inwoners op de wachtlijst wel werkfit te houden worden begeleidingskosten gemaakt waar geen specifieke vergoeding van het rijk tegenover staat.
- Toename van het aantal uitkeringsgerechtigden zodat er meer trajecten moeten worden ingezet.

Tegenover deze hogere kosten stond in 2023 en 2024 ook een incidenteel budget. Het bestuur van de GR Sallcon heeft in september 2022 vastgesteld dat wij nog een bestedingstegoed hadden bij KonnecteD van € 116.000. Hierop is besloten dat er een bestedingsvoorstel werd uitgewerkt zodat wij dit bedrag in 2023 en 2024 konden besteden aan diensten van KonnecteD, zoals loonwaardemeting, jobcoaching, werkfit trajecten, praktisch arbeidsonderzoek en werkleroutes en hier is uitvoering aan gegeven.

Doordat in de afgelopen jaren dus een bestedingstegoed (voucher) van KonnecteD beschikbaar was om de stijgende kosten op te vangen was er geen noodzaak om het budget tot en met 2024 bij te stellen. Deze voucher is nu volledig ingezet en dat betekent dat als de huidige dienstverlening wordt voortgezet door de toenemende kosten en het stijgende aantal klanten er een structureel tekort van € 70.000 op het participatiebudget ontstaat.

3. Om het uitkeringsbestand en daarmee het tekort op het BUIG-budget terug te dringen zijn extra middelen nodig.

In de afgelopen jaren bleek het BUIG-budget niet toereikend te zijn om de uitkeringslasten te kunnen dekken. Dit tekort is de afgelopen 3 jaar opgelopen van € 172.000 (2022), naar € 176.000 (2023) naar € 215.000 (2024). Bij de laatste heroverwegingsoperatie in 2021 is ervoor gekozen om geen budget meer te reserveren voor de mogelijke eigen bijdrage die de gemeente zelf moet betalen. Dit houdt in dat de eerste 7,5% overschrijding van het BUIG-budget voor eigen rekening komt en drukt op de algemene middelen van de gemeente. Het tekort van € 215.000 over 2024 valt binnen de 7,5% van het totale BUIG-budget van € 3.792.113 in 2024 en dus komt dit tekort volledig ten laste van de gemeente.

Het tekort op het BUIG-budget kan worden verminderd door meer mensen aan betaald werk te helpen zodat zij niet meer afhankelijk zijn van een gemeentelijke uitkering en de uitkeringslasten voor de gemeente dus afnemen. Om dit te kunnen realiseren is een zeer belangrijke randvoorwaarde dat er voldoende re-integratiebudget is om maatwerktrajecten voor onze inwoners in te kunnen zetten. Hierdoor kan er nog intensiever ingezet worden op o.a.:

- Inkopen van trajecten gericht op werkfit en leerwerktrajecten;
- Intensiveren van werkervaringsplekken in de gemeente;
- Meer trajecten gericht op taal en werk;
- Meer trajecten voor ondersteuning en begeleiding van psychische en fysieke kwetsbaarheid;
- Begeleiding voor inwoners met een indicatie Beschut Werk die op de wachtlijst staan;

Tot slot wordt hier nog opgemerkt dat de gemeente nu al een paar jaar een fors bedrag bij de jaarrekening moet betalen als eigen bijdrage voor overschrijding van het BUIG-budget. In dit voorstel wordt gepleit om aan de voorkant te investeren, door meer re-integratiebudget beschikbaar te stellen zodat wij onze

inwoners nog beter kunnen ondersteunen in hun traject richting betaald werk en hiermee wordt het tekort op het BUIG-budget uiteindelijk ook zeer waarschijnlijk verminderd. Uitgangspunt hierbij is betere dienstverlening voor onze inwoners tegen relatief minder lasten.

4. De door het rijk berekende middelen voor re-integratie binnen de algemene uitkering zijn fors hoger dan de middelen die voor re-integratie in de begroting van Olst-Wijhe zijn opgenomen.

De middelen voor de uitvoering van de Participatiewet zijn onderdeel van het gemeentefonds (algemene uitkering) geworden en zijn vrij besteedbaar. Bij de bekostiging via het gemeentefonds wordt uitgegaan van lokale, integrale afwegingen met politieke beleidsvrijheid. Om handvatten te bieden bij deze afwegingen heeft Berenschot een rekentool ontwikkeld in opdracht van Divosa en Cedris. De berekeningen geven meerjarig een indicatie van de bedragen voor het beleid en de uitvoering van de Participatiewet. Afhankelijk van de wensen, behoeften, knelpunten en verplichtingen stelt de gemeente vast hoeveel geld er besteed wordt aan de Participatiewet. De handvatten voor Olst-Wijhe op basis van deze rekentool zijn opgenomen in bijlage 2.

Uit de rekentool van Berenschot blijkt dat de middelen binnen de algemene uitkering voor re-integratie en begeleiding Beschut Werk fors hoger zijn (€563.000) dan de middelen die hiervoor in de begroting van Olst-Wijhe zijn opgenomen in 2025 (€263.000). Zie hiervoor ook het kopje Financiën. Nu er knelpunten ontstaan (tekort op het re-integratiebudget) en er een structureel stijgend tekort op het BUIG-budget is, is het van belang om de inzet van de middelen voor de uitvoering van de Participatiewet opnieuw af te wegen bij de kadernota.

Voorgaande wil overigens niet zeggen dat er wordt voorgesteld om het volledige verschil van €300.000 ook daadwerkelijk te bestemmen voor re-integratietrajecten. Zoals onder punt 2 al is gemeld is er voor continuering van de huidige dienstverlening een structureel bedrag van €70.000 nodig. Daarnaast is op grond van realistische inschattingen structureel €80.000 nodig om de re-integratie dienstverlening te kunnen versterken, daarmee grip te houden op het aantal uitkeringen en het tekort op het BUIG-budget terug te dringen (zoals ook verwoord onder punt 3). Hierbij wordt nog nadrukkelijk aangegeven dat deze middelen volledig worden benut om de kosten van de verschillende re-integratietrajecten te bekostigen. Er vindt dus geen uitbreiding van ambtelijke capaciteit plaats.

Er wordt dan ook voorgesteld om:

1. Het re-integratiebudget op te hogen met een bedrag van €70.000 om de huidige dienstverlening te kunnen voortzetten en de financiële consequenties hiervan te verwerken bij de 1^e bestuursrapportage 2025;
2. Aan de raad voor te stellen om het re-integratiebudget structureel op te hogen met een bedrag van €70.000 om de huidige dienstverlening te kunnen voortzetten en de financiële consequenties hiervan af te laten wegen bij de kadernota 2026;
3. Aan de raad voor te stellen om het re-integratiebudget structureel op te hogen met een bedrag van €80.000 om de re-integratie dienstverlening te kunnen versterken en het tekort op de uitkeringslasten Participatiewet terug te dringen en de financiële consequenties hiervan af te laten wegen bij de kadernota 2026.

ARGUMENT TEGEN

De middelen voor re-integratie zijn niet gespecificeerd binnen de algemene uitkering. Hierdoor worden de re-integratiemiddelen nu deels ingezet voor andere niet herleidbare beleidsvelden. Om de middelen alsnog beschikbaar te stellen voor re-integratie zullen deze vrijgemaakt moeten worden binnen de begroting waardoor er elders in de gemeentelijke begroting mogelijk knelpunten ontstaan.

RISICO'S

Zonder extra inspanningen zal de door- en uitstroom beperkt worden en kunnen er bijkomende sociale problemen ontstaan.

Door de beperkte beschikbare re-integratiemiddelen zal de doelgroep niet goed bediend kunnen worden en zal de doorstroom en uitstroom uit de uitkering lager zijn. Ook kunnen door de verminderde inzet van

instrumenten en trajecten minder mensen worden ondersteund in hun activering of participatie en zal de afstand tot de arbeidsmarkt nog groter worden. Hierdoor kunnen minder mensen meedoen in de maatschappij waardoor er ook sociale problemen kunnen ontstaan zoals eenzaamheid en psychische problematiek.

Structureel tekort op het BUIG-budget

Zoals al aangegeven geldt de eerste overschrijding van het BUIG-budget als eigen bijdrage die de gemeente volledig zelf moet dragen. Dit is in 2024 een percentage van 7,5% van het budget. De afgelopen 3 jaar heeft de gemeente een totaalbedrag van € 563.000 aan eigen bijdrage betaald omdat er een tekort was op het BUIG-budget. Als er geen extra inspanningen worden gedaan, dan is de kans zeer aannemelijk dat er ook de komende jaren forse bedragen aan eigen bijdrage betaald moeten worden.

De gemeente moet extra inspanningen verrichten voor het terugdringen van het tekort om een beroep te kunnen doen op de vangnetregeling.

Als het tekort groter is dan de hiervoor genoemde 7,5% dan kan er een aanvraag voor een vangnetuitkering worden ingediend, waardoor een deel van het tekort wordt gecompenseerd door het rijk. Om een beroep te kunnen doen op de vangnetregeling wordt van de gemeente verlangd dat er in een tekortsituatie extra inspanningen worden gedaan om het tekort terug te dringen. De toetsingscommissie vanuit het rijk ziet hierop toe.

Voor Olst-Wijhe bestaat daarom het risico dat wanneer er geen extra inspanningen worden gedaan en er van de beschikbare middelen binnen het gemeentefonds onvoldoende wordt besteed aan re-integratietrajecten, de gemeente mogelijk geen aanspraak kan maken op de vangnetregeling. Er is dan eigenlijk geen sprake meer van een vangnet en dit zou dan betekenen dat het hele tekort op het BUIG-budget voor rekening van de gemeente komt ongeacht hoe hoog het tekort is.

FINANCIËN

Zoals in dit voorstel al werd beschreven gaat het hier hoofdzakelijk over de kosten van de re-integratietrajecten en de begeleidingskosten van Beschut Werk. De begroting en de werkelijke kosten zien er als volgt uit:

	2024	2025
Gereserveerd in begroting voor re-integratie en begeleiding Beschut Werk	€ 252.587	€ 262.768
Werkelijk gemaakte kosten re-integratie en begeleiding Beschut Werk	€ 305.786	€ 330.000*
Tekort op participatiebudget algemeen	€ 53.199	€ 67.232

* verwachte kosten 2025 o.b.v. voortzetting huidige dienstverlening en stijgende aantal klanten.

In 2024 kon zoals hiervoor al is aangegeven het tekort op de begroting worden opgevangen door de voucher van KonnecteD. In 2025 is deze niet meer beschikbaar en daarom zal bij gelijkblijvende dienstverlening het verwachte tekort van ongeveer € 70.000 ten laste komen van de algemene middelen.

Het rekenmodel van Berenschot (zie bijlage 2 voor het volledige model) geeft gemeenten handvatten voor de afweging van de inzet van algemene middelen voor de uitvoering van de Participatiewet. Voor Olst-Wijhe geeft het model voor 2025 een richtlijn van € 562.612 om te besteden aan re-integratie en begeleiding Beschut Werk.

	2024	2025
Re-integratie (algemene uitkering)	€ 453.752	€ 457.656
Begeleiding Beschut Werk (algemene uitkering)	€ 92.558	€ 104.956
Totaal beschikbaar binnen algemene uitkering:	€ 546.310	€ 562.612

In de begroting van de gemeente voor 2025 is echter maar € 262.768 opgenomen. Dat is dus afgerond € 300.000 minder dan het rekenmodel van Berenschot aangeeft. Hier is bij punt 4 van de argumenten voor al een nadere invulling aangegeven en er zijn daar concrete financiële voorstellen gedaan.

DUURZAAMHEID
Niet van toepassing.

PARTICIPATIE
Niet van toepassing.

COMMUNICATIE
Niet van toepassing.

PLANNING EN UITVOERING

Als u instemt met dit voorstel dan zal de ophoging van het re-integratiebudget voor 2025 worden meegenomen bij het opstellen van de bestuursrapportage 2025. Verder wordt aan de raad voorgesteld om de gevraagde budgetten vanaf 2026 beschikbaar te stellen en de financiële consequenties hiervan af te wegen bij de kadernota 2026.